

รายวิชา ภาษาไทย

รหัสวิชา ท๒๓๑๐๒ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

หน่วยที่ ๔ บทพากย์เอราวัณ

เรื่อง วิเคราะห์คุณค่า
ศึกษารูปร่าง

ครูผู้สอน ครูธีรสุด ฉำทรัพย์

วิเคราะห์คุณค่า
ศึกษารูปร่าง

จุดประสงค์การเรียนรู้

๑. ระบุคุณค่าด้านเนื้อหาที่ปรากฏในบทพากย์เอราวัณได้
๒. เขียนคุณค่าด้านเนื้อหาจากวรรณคดีเรื่อง บทพากย์เอราวัณ ได้
๓. เอาใจใส่ต่อกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย

Oil on Canvas

คำถามชวนคิด

สิ่งสวยงามเหล่านี้

มีอันตรายซ่อนอยู่หรือไม่?

การวิเคราะห์คุณค่าด้านเนื้อหา

วิเคราะห์

- (๑) ก. ใคร่ครวญ เช่น วิเคราะห์เหตุการณ์ (ส. วิครห).
- (๒) ก. แยกออกเป็นส่วน ๆ เพื่อศึกษาให้ถ่องแท้ เช่น วิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ วิเคราะห์ข่าว. (ส. วิครห).

การวิเคราะห์คุณค่าด้านเนื้อหา

การศึกษาคุณค่าด้านเนื้อหาของ บทพากย์เอราวัณ เป็นการเจาะลึกเพื่อทำความเข้าใจ “สาร” ที่จำเป็นต้องสื่อสารนอกเหนือจากความงามทางภาษา โดยแบ่งสาระการเรียนรู้ออกเป็น ๓ ประเด็นหลัก ที่สอดคล้องกัน

การวิเคราะห์คุณค่าด้านเนื้อหา

๑. **องค์ความรู้และโลกทัศน์ทางวัฒนธรรม** โดยบทพากย์เอราวัณทำหน้าที่เป็นเสมือนคลังความรู้ที่บันทึกความเชื่อทางศาสนาพราหมณ์-ฮินดู และคติไตรภูมิไว้ได้อย่างวิจิตรบรรจง ผ่านการพรรณนาภาพของช้างเอราวัณและกองทัพเทวดา ซึ่งสะท้อนจินตนาการเกี่ยวกับจักรวาลวิทยา สัตว์หิมพานต์ และสถานะของกษัตริย์ในฐานะ **"สมมติเทพ"** ของคนไทย ในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ ตัวอย่างบทประพันธ์

๑. บทบรรยาย

ลักษณะข้างเอราวัณ

(สะท้อนจักรวาลวิทยาและคติไตรภูมิ)

◎ สามสิบสามเคียรโสภา   เคียรหนึ่งเจ็ดงา
ตั้งเพชรรัตน์รุจี

◎ งาหนึ่งเจ็ดโบกขรณี   สระหนึ่งย่อมมี
เจ็ดกออุบลบันดาล

◎ กอหนึ่งเจ็ดดอกดวงมาลย์   ดอกหนึ่งแบ่งบาน
มีกลีบได้เจ็ดกลีบผกา

๑ กลีบหนึ่งมีเทพธิดา
แน่น้อยลำพานงพาล

เจ็ดองค์โสภา

๑ นางหนึ่งย่อมมีบริวาร
ล้วนรูปนิรมิตมายา

อีกเจ็ดเยาวมาลย์

บทบรรยาย การจัดการองค์ทัพ

(สะท้อนเรื่องสัตว์หิมพานต์ และสถานะสมมติเทพ)

บทประพันธ์ที่บรรยายถึงการแปลงกายของ
เหล่ายักษ์ให้เป็นเทวดาและสัตว์หิมพานต์
ชนิดต่าง ๆ เพื่อประกอบเป็นขบวนทัพที่ยิ่งใหญ่
เกรียงไกรประหนึ่งกองทัพของเทพเจ้า
บนสรวงสวรรค์

๑ บรรดาโยธาจตุรงค์ เปลี่ยนแปลงกายคง
เป็นเทพไทเทวัญ

๑ ทัพหน้าอารักษ์ไพโรสณฑ์ ทัพหลังสุบรรณ
กัณธนาคนาคา

๑ ปีกซ้ายฤทธิวิหยา คนธรรพ์ปีกขวา
ตั้งตามตำรับทัพไชย

๑ ล้วนถืออาวุธเกรียงไกร
พระขรรค์คทาถ้วนตน
๑ ลอยฟ้ามาในเวหน
มาถึงสมรภูมิไชย

โตมรศรีไชย
รีบเร่งรีพล

๒. ภาพความงาม ของศิลปะไทย

ภาพความงามของศิลปะไทย เนื้อหาของวรรณคดี
เรื่องนี้ได้จำลองภาพความรุ่งเรืองของราชสำนัก
ผ่านกระบวนการที่ยิ่งใหญ่ การแต่งกายที่ประณีตของเหล่า
ทหารและท้าวดา รวมถึงการบรรยายเครื่องดนตรีและ
มหรสพสมโภช ซึ่งทำให้นักเรียนได้เรียนรู้ถึง
โบราณราชประเพณีและรสนิยมทางศิลปะ
ที่สืบทอดกันมา

๓. คติธรรมสอนใจ

เรื่อง “ความประมาท”

คติธรรมสอนใจเรื่อง “ความประมาท” โดยเนื้อหา
ตอนศึกอินทราชิตได้ชี้ให้เห็นสังขารของชีวิตผ่าน
เหตุการณ์ที่พระลักษมณ์และไพร่พลต้องศรพรหมมาสตร์
เพียงเพราะความหลงไหลเพลิดเพลินในรูปโฉมที่สวยงาม
ตระการตาของข้าศึกที่แปลงกายมา จนขาดสติ
ระลึกู้และลืมระมัดระวังตัว ดังบทประพันธ์
ความว่า ..

๑ อินทรชิตสถิตเหนือเอรา วัฒนทอศทัตนา
เห็นองค์พระลักษมณ์ฤทธิรงค์

๑ เคลิบเคลิ้มหญทัยไหลหลง จิงจับศรทรง
พรหมาสตร์อันเรืองเดชา

๑ ทูนเหนือเคียรเกล้ายักษ์ หมายองค์พระอนุชา
ก็แผลงสำแดงฤทธิรณ

๑ อากาศก้องไกลาหล
อำนาจสะท้อนธรณี

๑ ครุเต็มไปทั่วราศี
พระลักษณก็กลิ้งกลางพล ๑

โลกลับอิงอล

ต้ององค์อินทรีย์

ลงมือทำ จดจำได้

ให้นักเรียนศึกษาใบความรู้ที่ ๗
เรื่อง วิเคราะห์คุณค่า ศึกษาผู้แจ้ง จากนั้นร่วมกัน
ระดมความคิดทำใบงาน แล้วนำเสนอตามลำดับ

ใบความรู้ที่ ๗ เรื่อง วิเคราะห์คุณค่า ศึกษารู้อัจฉ
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๔ เรื่อง บทพากย์เอราวัณ
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๗ เรื่อง วิเคราะห์คุณค่า ศึกษารู้อัจฉ
รายวิชา ภาษาไทย รหัสวิชา ท๒๓๑๐๒ ภาคเรียนที่ ๒ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

การวิเคราะห์คุณค่าด้านเนื้อหา จากวรรณคดีเรื่อง บทพากย์เอราวัณ

การศึกษาคุณค่าด้านเนื้อหาของ บทพากย์เอราวัณ เป็นการเจาะลึกเพื่อทำความเข้าใจ "สาร" ที่กวีต้องการสื่อสารนอกเหนือจากความงามทางภาษา โดยแบ่งสาระการเรียนรู้ออกเป็น ๓ ประเด็นหลักที่สอดคล้องกัน ประเด็นแรกคือ องค์ความรู้และโลกทัศน์ทางวัฒนธรรม โดยบทพากย์เอราวัณทำหน้าที่เป็นเสมือนคลังความรู้ที่บันทึกความเชื่อทางศาสนาพราหมณ์-ฮินดู และคติไตรภูมิไว้ได้อย่างวิจิตรบรรจง ผ่านการพรรณนาภาพของช้างเอราวัณและกองทัพเวทดา ซึ่งสะท้อนจินตนาการเกี่ยวกับจักรวาลวิทยา สัตว์หิมพานต์ และสถานของกษัตริย์ในฐานะ "สมมติเทพ" ของคนไทยในสมัยต้นรัตนโกสินทร์

ประเด็นที่สองคือ ภาพสะท้อนวิถีชีวิตและศิลปะไทย เนื้อหาของวรรณคดีเรื่องนี้ได้จำลองภาพความรุ่งเรืองของราชสำนักผ่านกระบวนการที่พิถีพิถันใหญ่ การแต่งกายที่ประณีตของเหล่าทหารและเวทดา รวมถึงการบรรยายเครื่องดนตรีและมหรสพสมโภช ซึ่งทำให้นักเรียนได้เรียนรู้ถึงโบราณราชประเพณีและธรรมเนียมทางศิลปะที่สืบทอดกันมา

และประเด็นสุดท้ายซึ่งเป็นหัวใจสำคัญคือ คติธรรมสอนใจเรื่อง "ความประมาท" โดยเนื้อหาตอนศึกอินทรีชิตได้ชี้ให้เห็นสังขารของชีวิตผ่านเหตุการณ์ที่พระลักษมณ์และไพร่พลต้องศพรพมมาศัตรู เพียงเพราะความหลงใหลเพลิดเพลินในรูปโฉมที่สวยงามตรงการตาของข้าศึกที่แปลงกายมา จนขาดสติระลึกรู้และลืมรมมัตระวังตัว สาระการเรียนรู้ในส่วนนี้จึงมุ่งเน้นให้นักเรียนวิเคราะห์สาเหตุแห่งความพ่ายแพ้ เพื่อตระหนักรู้ถึงอันตรายของการตัดสินใจต่าง ๆ เพียงรูปลักษณ์ภายนอก และเห็นความสำคัญของการมีสติรู้เท่าทันเหล่าเหลี่ยมของโลก ซึ่งเป็นข้อคิดที่ทันสมัยและสามารถนำไปปรับใช้ได้ตลอดเวลา

ใบความรู้ที่ ๗

วิเคราะห์คุณค่า ศึกษารู้อัจฉ

ใบความรู้ที่ ๗ เรื่อง วิเคราะห์คุณค่า ศึกษารู้อัจฉ
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๔ เรื่อง บทพากย์เอราวัณ
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๗ เรื่อง วิเคราะห์คุณค่า ศึกษารู้อัจฉ
รายวิชา ภาษาไทย รหัสวิชา ท๒๓๑๐๒ ภาคเรียนที่ ๒ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

การวิเคราะห์คุณค่าด้านเนื้อหา จากวรรณคดีเรื่อง บทพากย์เอราวัณ

การศึกษาคคุณค่าด้านเนื้อหาของ บทพากย์เอราวัณ เป็นการเจาะลึกเพื่อทำความเข้าใจ "สาร" ที่กวีต้องการสื่อสารนอกเหนือจากความงามทางภาษา โดยแบ่งสาระการเรียนรู้ออกเป็น ๓ ประเด็นหลักที่สอดคล้องกัน ประเด็นแรกคือ องค์ความรู้และโลกทัศน์ทางวัฒนธรรม โดยบทพากย์เอราวัณทำหน้าที่เป็นเสมือนคลังความรู้ที่บันทึกความเชื่อทางศาสนาพราหมณ์-ฮินดู และคติไตรภูมิไว้ได้อย่างวิจิตรบรรจง ผ่านการพรรณนาภาพของช้างเอราวัณและกองทัพเวทดา ซึ่งสะท้อนจินตนาการเกี่ยวกับจักรวาลวิทยา สัตว์หิมพานต์ และสถานของกษัตริย์ในฐานะ "สมมติเทพ" ของคนไทยในสมัยต้นรัตนโกสินทร์

ประเด็นที่สองคือ ภาพสะท้อนวิถีชีวิตและศิลปะไทย เนื้อหาของวรรณคดีเรื่องนี้ได้จำลองภาพความรุ่งเรืองของราชสำนักผ่านกระบวนการที่พิถีพิถันใหญ่ การแต่งกายที่ประณีตของเหล่าทหารและเวทดา รวมถึงการบรรยายเครื่องดนตรีและมหรสพสมโภช ซึ่งทำให้นักเรียนได้เรียนรู้ถึงโบราณราชประเพณีและรสนิยมทางศิลปะที่สืบทอดกันมา

และประเด็นสุดท้ายซึ่งเป็นหัวใจสำคัญคือ คติธรรมสอนใจเรื่อง "ความประมาท" โดยเนื้อหาตอนศึกอินทรีชิตได้ชี้ให้เห็นสังขธรรมของชีวิตผ่านเหตุการณ์ที่พระลักษมณ์และไพร่พลต้องพรทมมาศัตรู เพียงเพราะความหลงใหลเพลิดเพลินในรูปโฉมที่สวยงามตระการตาของข้าศึกที่แปลงกายมา จนขาดสติระลึกรู้และลืมระมัดระวังตัว สาระการเรียนรู้ในส่วนนี้จึงมุ่งเน้นให้นักเรียนวิเคราะห์สาเหตุแห่งความพ่ายแพ้ เพื่อตระหนักรู้ถึงอันตรายของการตัดสินใจต่าง ๆ เพียงรูปลักษณ์ภายนอก และเห็นความสำคัญของการมีสติรู้เท่าทันเล่ห์เหลี่ยมของโลก ซึ่งเป็นข้อคิดที่ทันสมัยและสามารถนำไปปรับใช้ได้ตลอดกาล

ใบความรู้ที่ ๗

วิเคราะห์คุณค่า ศึกษารู้อัจฉ

ใบความรู้ที่ ๗ เรื่อง วิเคราะห์คุณค่า ศึกษารู้แจ้ง
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๔ เรื่อง บทพากย์เอราวัณ
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๗ เรื่อง วิเคราะห์คุณค่า ศึกษารู้แจ้ง
รายวิชา ภาษาไทย รหัสวิชา ท๒๓๑๐๒ ภาคเรียนที่ ๒ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

การวิเคราะห์คุณค่าด้านเนื้อหา จากวรรณคดีเรื่อง บทพากย์เอราวัณ

การศึกษาคูณค่าด้านเนื้อหาของ บทพากย์เอราวัณ เป็นการเจาะลึกเพื่อทำความเข้าใจ "สาร" ที่กวีต้องการสื่อสารนอกเหนือจากความงามทางภาษา โดยแบ่งสาระการเรียนรู้ออกเป็น ๓ ประเด็นหลักที่สอดคล้องกัน

ประเด็นแรกคือ องค์ความรู้และโลกทัศน์ทางวัฒนธรรม โดยบทพากย์เอราวัณทำหน้าที่เป็นเสมือนคลังความรู้ที่บันทึกความเชื่อทางศาสนาพราหมณ์-ฮินดู และคติไตรภูมิไว้ได้อย่างวิจิตรบรรจง ผ่านการพรรณนาภาพของช้างเอราวัณและกองทัพเทวดา ซึ่งสะท้อนจินตนาการเกี่ยวกับจักรวาลวิทยา สัตว์ทิพย์พันธุ์ และสถานะของกษัตริย์ในฐานะ 'สมมติเทพ' ของคนไทยในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ ตัวอย่างบทประพันธ์

๑. บทบรรยายลักษณะช้างเอราวัณ (สะท้อนจักรวาลวิทยาและคติไตรภูมิ)

บทประพันธ์ที่บรรยายถึงความอัศจรรย์ของช้างเอราวัณที่มี ๓๓ เศียร และในแต่ละส่วนมีสระบัวและนางฟ้าสถิตอยู่ เปรียบเสมือนวิมานลอยฟ้าตามความเชื่อเรื่องสวรรค์ชั้นดาวดึงส์

๑ สามสิบสามเศียรโสภา	เศียรหนึ่งเจ็ดงา
คิงเพชรรัตนบุรี	
๑ งาหนึ่งเจ็ดใบกษณิ	สระหนึ่งย้อมมี
เจ็ดกอบุลงบันดาล	
๑ กอหนึ่งเจ็ดดอกควมมาลย์	ดอกหนึ่งแปงบาน
มีกสิบได้เจ็ดกสิบผกา	
๑ กสิบหนึ่งมีเทพธิดา	เจ็ดองค์โสภา
แรงน้อยสำเพนางพาล	
๑ นางหนึ่งย้อมมีบริวาร	ฮึกเจ็ดเขาวมาลย์
ส่วนรูปนิรมิตมาษา	

ใบความรู้ที่ ๗

วิเคราะห์คุณค่า ศึกษารู้แจ้ง

ใบความรู้ที่ ๗ เรื่อง วิเคราะห์คุณค่า ศึกษารูปร่าง
 หน่วยการเรียนรู้ที่ ๔ เรื่อง บทพากย์เอราวัณ
 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๗ เรื่อง วิเคราะห์คุณค่า ศึกษารูปร่าง
 รายวิชา ภาษาไทย รหัสวิชา ท๒๓๑๐๒ ภาคเรียนที่ ๒ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

๒. บทบรรยายการจัดกองทัพ (สะท้อนเรื่องสัตว์หิมพานต์และสถานะสมมติเทพ)
 บทประพันธ์ที่บรรยายถึงการแปลงกายของเหล่ายักษ์ให้เป็นเทวดาและสัตว์หิมพานต์ชนิดต่างๆ เพื่อ
 ประกอบเป็นขบวนทัพที่ยิ่งใหญ่เกรียงไกรประหนึ่งกองทัพของเทพเจ้าบนสวรรค์

- ๑ บรรดาโยชางค์ดุรงค์ เปลี่ยนแปลงกายคง
 เปรนเทพไทเทวัญ
- ๑ ท้าหน้าอารักษ์ไพโรสถมภ์ ท้าหลังสุบรรณ
- กีนรมาคณาคร
- ๑ ปีกซ้ายกฤษณสูรวิทยา คนสรรพ์ปีกขวา
- ตั้งตามตำรับทัพไชย
- ๑ ส่วนถืออาวุธเกรียงไกร ไคมรศรไชย
- พระขรรค์ศทาท้าวตน
- ๑ ถอยพิงมาในเวหน วิชาเร่งรีพล
- มาถึงสมรภูมิไชย

๒. ประเด็นที่สองคือ ภาพความงามของศิลปะไทย เนื้อหาของวรรณคดีเรื่องนี้ได้จำลองภาพความรุ่งเรือง
 ของราชสำนักผ่านขบวนทัพที่ยิ่งใหญ่ การแต่งกายที่ประณีตของเหล่าทหารและเทวดา รวมถึงการ
 บรรยายเครื่องดนตรีและมหรสพสมโภช ซึ่งทำให้นักเรียนได้เรียนรู้ถึงโบราณราชประเพณีและรสนิยม
 ทางศิลปะที่สืบทอดกันมา

๓. และประเด็นสุดท้ายซึ่งเป็นหัวใจสำคัญคือ คติธรรมสอนใจเรื่อง "ความปรองมบาท" โดยเนื้อหาตอนศึก
 อินทรชิตได้ชี้ให้เห็นสังขรณ์ของชีวิตผ่านเหตุการณ์ที่พระลักษมณ์และไพร่พลต้องศรพรหมมาศัตรู
 เพียงเพราะความหลงใหลเพลิดเพลินในรูปโฉมที่สวยงามตระการตาของข้าศึกที่แปลงกายมา จนขาด
 สติระลึกรู้และลืมระมัดระวังตัว ตั้งบทประพันธ์ความว่า ..

- ๑ อินทรชิตสถิตเหนือเอรา วัฒนทอดทัศนาศา
- เห็นองค์พระลักษมณ์ฤทธิรงค์
- ๑ เกลิบเคลิ้มหฤทัยใหญ่หลง ชิงจับศรทรง
- พรหมาศตร์อันเรืองเดชา
- ๑ ทูนเหนือเศียรเกล้ารักษา หมายถึงศรอนุชา
- ก็แผลงสำแดงฤทธิธรม
- ๑ อากาศก้องไกลาหล โลกสิ้นฮึงอล
- อำนาจสะท้านธรณี
- ๑ ครเติมไปทั่วราศี ต้ององค์อินทรี
- พระลักษมณ์ก็กลิ้งกลางพล ฯ

ใบความรู้ที่ ๗

วิเคราะห์คุณค่า ศึกษารูปร่าง

ใบความรู้ที่ ๗ เรื่อง วิเคราะห์คุณค่า ศึกษารู้แจ้ง
 หน่วยการเรียนรู้ที่ ๔ เรื่อง บทพากย์เอราวัณ
 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๗ เรื่อง วิเคราะห์คุณค่า ศึกษารู้แจ้ง
 รายวิชา ภาษาไทย รหัสวิชา ท๒๓๑๐๒ ภาคเรียนที่ ๒ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

อ่านให้ลึก...มองให้ทะลุตัวอักษร

การเรียนรู้วรรณคดีไม่ได้จบลงเพียงแค่การแปลความหมายว่า "ใคร ทำอะไร ที่ไหน" เท่านั้น แต่หัวใจสำคัญคือการอ่านให้ลึกซึ่งถึง "สาร" ที่กวีต้องการสื่อสารกับเรา การวิเคราะห์คุณค่าด้านเนื้อหา เปรียบเสมือนการแกะกล่องของขวัญ เราต้องแกะกระดาษห่อ (ภาษาที่สวยงาม) ออกก่อน เพื่อที่จะได้พบกับของมีค่าที่อยู่ข้างใน (ความรู้ ความเชื่อ และคติธรรม)

ในการศึกษา บทพากย์เอราวัณ เราสามารถใช้วิธีการวิเคราะห์แยกแยะคุณค่าด้านเนื้อหาออกเป็น ๓ ประการสำคัญ ดังนี้

ประการที่ ๑ สะท้อนโลกทัศน์และความเชื่อ

หลักการวิเคราะห์: ให้สังเกตว่าในเรื่องมีการกล่าวถึงเทพเจ้า สิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือเรื่องเหนือธรรมชาติอย่างไร สิ่งเหล่านี้สะท้อนว่าคนในสมัยนั้นเชื่อถือศรัทธาในเรื่องใด

ตัวอย่างจากเรื่อง การที่อินทรีขิตเลือกแปลงกายเป็น "พระอินทร์" และเนรมิตช้าง "เอราวัณ"

การวิเคราะห์เจาะลึก กวีกำลังสะท้อนความเชื่อทางศาสนาพราหมณ์-ฮินดู และคติไตรภูมิ ที่เชื่อว่าพระอินทร์คือราชาแห่งห้วงเทพ ผู้เป็นใหญ่ในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ และมีช้างเอราวัณเป็นพาหนะคู่บารมี การที่อินทรีขิตแปลงเป็นพระอินทร์ จึงเป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่น่าเกรงขามและสูงส่งที่สุดในจักรวาลตามความเชื่อของคนไทย เพื่อข่มขวัญคู่ต่อสู้และทำให้ฝ่ายตรงข้ามตายใจว่าเทพเจ้าเสด็จลงมา

จุดสังเกต คำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับสวรรค์ เช่น ภูเขาเข็ญต์, วิมานแก้ว, สวรรค์จรลดา, เทพธิดา เป็นเครื่องยืนยันความเชื่อเหล่านี้

๑ อินทรีขิตปิดเปลือกกาฬิน	เหมือนองค์อมรินทร์
ทรงคชเอราวัณ	
๑ ช้างเนรมิตฤทธิ์แรงแข็งขัน	เผือกผ่องผิวพรรณ
สีสังข์สะอาดโอฬาร	
๑ สามสิบสามเศียรโสภาค	เศียรหนึ่งเจ็ดงา
ดังเพชรรัตน์รูจี	
๑ งาหนึ่งเจ็ดโบลกขรณี	สระหนึ่งยอมี
เจ็ดกอบุลงบันดาล	
๑ กอหนึ่งเจ็ดดอกดวงมาอยู่	ดอกหนึ่งแปงบาน
มีกสิปได้เจ็ดกสิปผกา	
๑ กสิปหนึ่งมีเทพธิดา	เจ็ดองค์โสภาค
บุ๋มน้อยสำเพนางพาล	

ใบความรู้ที่ ๗

วิเคราะห์คุณค่า ศึกษารู้แจ้ง

ใบความรู้ที่ ๓

วิเคราะห์คุณค่า ศึกษารู้อัจฉ

๑ นางหนึ่งยอมมีบริวาร	๑ ชิกเข็ดยาวมาลย์
ส่วนรูปนิรมิตมารยา	
๑ จับระป่ารำร้ายสายหา	๑ ช่าเสียงหางตา
ท่าที่ดังเทพอัปสร	
๑ มีวิมานแก้วงามบวร	๑ ทุกเทศกฤษร
ตั้งเวไชยันต่อมรินทร์	

ประการที่ ๒ สะท้อนภาพสังคมและวัฒนธรรม

หลักการวิเคราะห์ ให้สังเกตรายละเอียดของ "มนุษย์" หรือ "การกระทำ" ที่ปรากฏในเรื่อง เช่น การแต่งกาย ตำแหน่งหน้าที่ เครื่องดนตรี หรือพิธีกรรม สิ่งเหล่านี้คือภาพจำลองของสังคมไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

ตัวอย่างจากเรื่อง บทบรรยายการจัดกระบวนทัพของอินทรีชิตที่แปลงเป็นกองทัพเวทศา

๑ โลกัสนสารณีขุนมาร	๑ เปรนเทพบุตรควาญ
จับท้ายที่นั่งข้างทรง	
๑ บรรดาโยธาจักรรงค์	๑ เปลี่ยนแปลงกายคง
๑ เปรนเทพไทเทวีอุ	
๑ ทัพหน้าอารักขไพโรสัณท์	๑ ทัพหลังสุบรรณ
กัณธนาคนาคา	
๑ ปีกซ้ายกฤษีวิทยา	๑ คนธรรพ์ปีกขวา
ตั้งตามตำรับทัพไชย	
๑ ส่วนถืออาวุธเกรียงไกร	๑ โดมรศรไชย
พระขรรค์ศหาถ้วนตน	
๑ ลอยฟ้ามาในเวหน	๑ รับเร่งรัพล
มาถึงสมรภูมิไชย ฯ	
๑ มยุรฉัตรชุมสายพรายศรี	๑ ทัพโตภพขนิ
กระปี่ระบายโบกกลม	
๑ อังอินทเกียรตีระงม	๑ แตรสังข์เสียงประสม
ประสานเสนาะโนไพร	

การวิเคราะห์เจาะลึก แม้อาภรณ์จะเป็นกองทัพเวทศา แต่ใส่ในคือ "ระเบียบราชการทหารไทยโบราณ" ครัวได้บันทึกวัฒนธรรมการจัดทัพที่มีแบบแผนชัดเจน มีตำแหน่ง "ตำรวจนอก-ตำรวจใน" ทำหน้าที่รักษาพระองค์ มีเครื่องดนตรีประโคม (กลองชนะ, แตร, สังข์) เพื่อปลุกใจและบอกยศศักดิ์ ซึ่งสะท้อนให้เห็นความรุ่งเรืองและอารยธรรมที่ประณีตของราชสำนักไทยในอดีต

ใบความรู้ที่ ๗ เรื่อง วิเคราะห์คุณค่า ศึกษารูปร่าง
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๔ เรื่อง บทพากย์เอราวัณ
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๗ เรื่อง วิเคราะห์คุณค่า ศึกษารูปร่าง
รายวิชา ภาษาไทย รหัสวิชา ท๒๓๑๐๒ ภาคเรียนที่ ๒ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

ประการที่ ๓: คติธรรมสอนใจ

หลักการวิเคราะห์ ให้มองหา "เหตุและผล" ของเหตุการณ์ ว่าตัวละครทำผิดพลาดอย่างไร และได้รับผลอย่างไร เพื่อนำมาเป็นบทเรียนสอนใจ

ตัวอย่างจากเรื่อง ฉากที่พระลักษมณ์ทอดพระเนตรเห็นกองทัพของอินทรีชิต

๑ อินทรีชิตสถิตเหนือเอรา	วิมทนต์พิศมา
เห็นองค์พระลักษมณ์อุทธรังศ์	
๑ เคลิบเคลิ้มหลุ่ยใหญ่หลง	จึงจับศรทรง
พรหมาศร์อันเรืองเดชา	
๑ ทูนเหนือเศียรเกล้ายักษา	หมายองค์พระอนุชา
ก็แผลงสำแดงอุทธรณ	
๑ อากาศก้องโกลาหล	โลกสิ้นอึ้งอล
ย้านางสะห้านธรมณี	
๑ ครเต็มไปทั่วราศี	ต้ององค์อินทรี
พระลักษมณ์ก็กลิ้งกลางพล ฯ	

การวิเคราะห์เจาะลึก นี้คือจุดเปลี่ยนสำคัญที่สุดของเรื่อง พระลักษมณ์และไพร่พลต้องศรพรหมมา สตรีจนพ่ายแพ้ ไม่ใช่เพราะฝีมือการรบสู้ไม่ได้ แต่พ่ายแพ้เพราะ "ความประมาท" และ "การตัดสินใจคนเดียว" พระลักษมณ์หลงเชื่อในภาพลวงตาที่สวยงาม (ช้างเอราวัณและเหล่าเทวดา) จนขาดสติ (ลืมอารมณ์วิญญูญาณ) เปิดโอกาสให้อินทรีชิตแผลงศรเข้าใส่

บทสรุปข้อคิด วรรณคดีตอนนี้สอนให้เราว่า "ความงามอาจซ่อนพิษร้าย" และ "ความประมาทคือหนทางแห่งความตาย" เราจึงไม่ควรไว้วางใจสิ่งใดเพียงแต่เห็นว่ามันสวยงามหรือดูดี แต่ต้องใช้สติปัญญาพิจารณาให้ถ่องแท้เสมอ

สรุปท้ายบท

การอ่านบทพากย์เอราวัณ จึงไม่ใช่เพียงการอ่านเพื่อความเพลิดเพลินในความงามของช้าง ๓๓ เศียร แต่คือการเรียนรู้ ประวัติศาสตร์ความเชื่อ ซึมซับ ความงามทางวัฒนธรรม และที่สำคัญที่สุดคือการเตือนสติตนเองให้รู้จัก เท่าทันภาพมายา เพื่อไม่ให้พลาดพลั้งเหมือนดังพระลักษมณ์ในศึกครั้งนี้

ใบความรู้ที่ ๗

วิเคราะห์คุณค่า ศึกษารูปร่าง

คำชี้แจง ให้นักเรียนปฏิบัติตามกิจกรรมที่กำหนดให้ดังนี้

๑. จากบทพากย์เอราวัณที่ได้ศึกษา กวีได้สอดแทรกภาพสะท้อนทางสังคมและความเชื่อไว้หลายประการ ให้นักเรียนยกตัวอย่าง “คุณค่าด้านเนื้อหา” มา ๑ ประเด็น

๑.๑ สิ่งที่พบในบทประพันธ์ (เช่น การจัดทัพ, ช้างเอราวัณ, ความเชื่อเรื่องพระอินทร์)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

คำชี้แจง ให้นักเรียนปฏิบัติตามกิจกรรมที่กำหนดให้ดังนี้

๑. จากบทพากย์เอราวัณที่ได้ศึกษา กวีได้สอดแทรกภาพสะท้อนทางสังคมและความเชื่อไว้หลายประการ ให้นักเรียนยกตัวอย่าง “คุณค่าด้านเนื้อหา” มา ๑ ประเด็น

๑.๒ อธิบายขยายความ (สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นความเชื่อหรือวิถีชีวิตของคนไทยในอดีตอย่างไร)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

คำชี้แจง ให้นักเรียนปฏิบัติตามกิจกรรมที่กำหนดให้ดังนี้

๒. จงเขียนระบุคุณค่าด้านเนื้อหาที่ปรากฏในวรรณคดีเรื่อง บทพากย์เอราวัณ

(๑๐ คะแนน)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

คำชี้แจง ให้นักเรียนปฏิบัติตามกิจกรรมที่กำหนดให้ดังนี้

๓. การวิเคราะห์คุณค่าด้านเนื้อหา ส่งผลอย่างไรต่อการศึกษาวรรณคดี (๕ คะแนน)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ช่วง

คำไหน...ใช้ถูก

สุรารักภู

สุรารักษ์

น. เทวดาผู้คุ้มครอง.

บทเรียนครั้งต่อไป

เรื่อง งามล้ำวรรณศิลป์

ขลุ่ยในคำกาพย์ (๑)

ดาวน์โหลดข้อมูลได้ที่ www.dltv.ac.th

สิ่งที่ต้องเตรียม

๑. Power point งามล้ำวรรณศิลป์ ยลยินคำกาพย์ (๑)
๒. ใบความรู้ที่ ๘ งามล้ำวรรณศิลป์ ยลยินคำกาพย์ (๑)
๓. ใบงานที่ ๘ งามล้ำวรรณศิลป์ ยลยินคำกาพย์ (๑)
๔. สมุดรายวิชาภาษาไทย

ดาวน์โหลดข้อมูลได้ที่ www.dltv.ac.th